

SUOMEN PANKKI
FINLANDS BANK
BANK OF FINLAND

Lehdistötiedote
Pressmeddelande
Press release

9.5.2001

Johtokunnan varapuheenjohtaja Matti Louekoski

Puheenvuoro Varsinais-Suomen liiton Eurooppa-päivän vastaanotolla 9.5.2001 Turussa

Yhteinen raha, yhteinen Eurooppa

Euron idea – yhteinen talous edellyttää yhteistä rahaa

Euroopan unionin jäsenmaiden raha- ja valuuttapoliittinen yhteistyö on syventynyt asteittain Euroopan talousyhteisön perustamisesta lähtien. Jo Rooman sopimuksessa vuonna 1957 jäsenmaat velvoitettiin koordinoimaan talouspolitiikkaansa, koska valuuttakurssien voimakkaan vaihtelun nähtiin aiheuttavan hankaluuksia jäsenmaiden taloudelliselle yhteistyölle.

Konkreettisempia tunnusteluja Euroopan yhteisön jäsenmaiden välisestä talous- ja rahaliitosta tehtiin ensimmäisen kerran 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa. Vuonna 1970 julkaistiin hankkeen keskeisen taustavaikuttajan Luxemburgin silloisen pääministerin Pierre Wernerin mukaan nimetty suunnitelma, jonka tavoitteena oli siirtyä talous- ja rahaliittoon kolmessa vaiheessa vuoteen 1980 mennessä. Suunnitelma hyväksyttiin seuraavana vuonna, mutta sen toteuttaminen keskeytyi varsin pian kansainvälisen inflaation kiihtymisen, talouspolitiikan puutteellisen koordinaation ja kiinteiden valuuttakurssien järjestelmän eli ns. Bretton Woodsin sopimuksen hajoamisen seurauksena.

Euroopan unionin jäsenmaiden raha- ja valuuttapoliittiseen yhteistyön tiivistämiseen palattiin jälleen vuonna 1978, kun Ranskan ja Saksan johtavat poliitikot tekivät aloitteen rahataloudellisesti vakaan talousalueen perustamiseksi. Aloite konkretisoitui vuonna 1979, kun Euroopan valuuttajärjestelmä EMS (European Monetary System) perustettiin. Järjestelmä koostui valuuttakurssimekanismista (Exchange Rate Mechanism, ERM), laskennallisesta valuuttayksiköstä ecusta sekä rahoitusjärjestelyistä, jotka mahdollistivat valuuttainterventiot ja ulkomaankaupan alijäämien rahoituksen.

Kehitys kohti talous- ja rahaliittoa sai uutta vauhtia 1980-luvun lopulla suotuisan talouskehityksen ja kasvaneen poliittisen sitoutumisen myötä. Tuolloin alettiin nähdä, että sisämarkkinoiden toiminnan tehostuminen edellytti kiinteää talous- ja rahaliittoa ja viime kädessä yhteistä rahaa. Euroopan komission silloisen puheenjohtajan Jacques Delorsin johtama komitea julkaisi rahaliiton suunnitelman sisältävän raportin vuonna 1989. Raportin viitoittaman valmistelutyön tuloksena syntyi konkreettinen sopimus Euroopan unionista, jonka valtiopäämiehet allekirjoittivat Maastrichtissa 7.2.1992 ja joka astui voimaan 1.11.1993. Sopimuksen mukaan Euroopan talous- ja rahaliittoon edetään kolmivaiheisen suunnitelman mukaisesti.

Suomen Pankki
Tiedotus
PL 160, 00101 HELSINKI
Puhelin (09) 1831
Faksi (09) 611 694, 658 424
Sähköposti info@bof.fi

Finlands Bank
Information
PB 160, 00101 HELSINGFORS
Telefon (09) 1831
Fax (09) 611 694, 658 424
E-post info@bof.fi

Bank of Finland
Communications
P.O. Box 160, FIN-00101 HELSINKI, FINLAND
Phone International +358 9 1831
Fax +358 9 611 694, +358 9 658 424
Email info@bof.fi

Maastrichtin sopimuksen mukainen EMU:n ensimmäinen vaihe oli ehtinyt alkaa jo 1.7.1990. Tässä vaiheessa oli keskeisintä se, että kaikki pääomien vapaan liikkuvuuden sisäiset esteet EU:n alueella purettiin.

EMU:n toinen vaihe alkoi 1.1.1994. Tässä vaiheessa ryhdyttiin syventämään talouspolitiikan koordinaatiota jäsenmaiden välillä. Vaiheen aikana perustettiin mm. Euroopan rahapoliittinen instituutti (EMI), eli Euroopan keskuspankin edeltäjä, kiellettiin julkisen sektorin keskuspankkirahoitus ja rahoituslaitoksiin liittyvät erityisoikeudet sekä annettiin ohjeet julkisen talouden liiallisten alijäämien välttämiseksi. Toisen vaiheen alusta alkaen jäsenmaiden talouksia alettiin seurata ja verrata Maastrichtin sopimuksessa sovittujen lähentymiskriteerien avulla. Huomiota kiinnitettiin julkisen talouden tasapainoon ja velkaantumiseen, inflaatioon, korkoihin sekä valuuttakursseihin.

EMU:n kolmas vaihe alkoi 1.1.1999. Tällöin Euroopan keskuspankista ja euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden kansallisista keskuspankeista muodostettu eurojärjestelmä otti vastuun euroalueen yhteisestä rahapolitiikasta. Samalla euro otettiin käyttöön virallisena valuuttana. Myös talouspolitiikan ja erityisesti jäsenvaltioiden finanssipolitiikan koordinaatiota ja monenkeskistä seuranta tehostettiin. Vertaispainostuksen perustaksi jäsenvaltiot velvoitettiin laatimaan julkisen talouden kehitystä kartoittavia vakaus- ja lähentymisohjelmia. Lisäksi ryhdyttiin laatimaan yhteisesti sovittuja suosituksia jäsenvaltioiden talouspolitiikan laajoiksi suuntaviivoiksi. Kaiken tämän tarkoituksena on varmistaa, että kaikkien euromaiden talouskehitys olisi mahdollisimman vakaata ja yhdenmukaista, jotta yhteinen rahapolitiikka ei kärjistäisi talouskehitystä missään euromaassa.

Talous- ja rahaliiton kolmas vaihe huipentuu vuoden 2002 alussa, kun Euroopan keskuspankki ja euroalueen kansalliset keskuspankit laskevat liikkeelle eurosetelit ja –kolikot.

Talous- ja rahaliiton luomisen taustalla on vakaa näkemys siitä, että taloudellisen yhteistyön tiivistäminen ja viime kädessä yhteinen raha vakauttavat talouskehitystä ja lisäävät kansalaisten hyvinvointia Euroopassa. Sekä kuluttajat että yritykset hyötyvät merkittävästi, kun lähes 300 miljoonaa Euroopan kansalaista ottaa käyttöön yhteisen rahan. Palvelujen ja tavaroiden kauppa euroalueen maiden välillä helpottuu, mikä vahvistaa Euroopan unionin sisämarkkinoita. Vientiyritysten ja maahantuojien ei enää tarvitse huolehtia valuuttakurssien heilahteluista muuten kuin käydessään kauppaa euroalueen ulkopuolisten maiden kanssa.

Myös matkailijoille on etua eurosta. Kun eurosetelit ja –kolikot otetaan käyttöön ensi vuoden alussa, euroalueen maasta toiseen matkustavien ei tarvitse enää vaihtaa rahaa eikä maksaa välityspalkkioita. Koska sama raha on lisäksi käytössä 12 maassa, euroalueen eri maiden hintoja on helppo vertailla. Tämän kehityksen toivotaan johtavan kasvavaan maiden väliseen kilpailuun ja vaurauden lisääntymiseen koko euroalueella.

Euroopan unionin yksittäisillä jäsenmailla on ollut monenlaisia poliittisia ja taloudellisia motiiveja kehittää tiiviimpää keskinäistä yhteistyötä. Pyrkimys turvata talouden aiempaa vakaampi kehitys oli keskeinen motiivi, kun Suomessa päätettiin lähteä mukaan EU- ja euroyhteistyöhön. Taloudelliset argumentit tuntuvat saavan paljon painoa myös keskusteltaessa Euroopan unionin ja euroalueen laajentumisesta. Tosin useissa hakijamaissa liittymisen Euroopan unioniin nähdään ensisijaisesti poliittisena linjavalintana.

Euron alkutaival on ollut menestys

Euron on tarkoitus olla vähintään yhtä vakaa kuin euroalueen aiemmat vakaimmat kansalliset rahat, kuten DEM. Euroopan keskuspankin ja euroalueen kansallisten keskuspankkien muodostaman eurojärjestelmän ensisijaisena tavoitteena onkin pitää yllä euroalueen hintatason vakautta ja suojella siten euron ostovoimaa eli pitää huolta siitä, että tuhannella eurolla voi ensi vuonna hankkia suunnilleen yhtä paljon tavaroita ja palveluja kuin nytkin. Varmistamalla hintavakauden eurojärjestelmän rahapolitiikka tukee parhaiten taloudellisen ympäristön suotuisaa kehitystä ja korkeaa työllisyyttä. Sekä inflaatio että deflaatio voivat kumpikin käydä yhteiskunnalle varsin kalliiksi niin taloudellisesti kuin sosiaalisestikin.

Sillä edellytyksellä, että ensisijainen tavoite eli hintavakaus ei vaarannu, eurojärjestelmä tukee myös yhteisön yleistä talouspolitiikkaa ja noudattaa avoimen markkinatalouden periaatteita, kuten Euroopan yhteisön perustamissopimuksessa määrätään.

Jotta suuren yleisön olisi helpompi arvioida yhteisen rahapolitiikan onnistumista, hintavakauden tavoite on määritelty täsmällisesti. Määritelmän mukaan hintavakaus tarkoittaa kuluttajahintojen alle 2 prosentin vuotuista nousua. Muita määritelmiä ei ole – eikä muita tavoitteita. Koska rahapolitiikan avulla ei pystytä hallitsemaan hintakehitystä täydellisesti lyhyellä aikavälillä, hintavakauden ylläpitämiseen pyritään keskipitkällä aikavälillä. Kausivaihtelut tai muut hyvin lyhytaikaiset vaikutukset eivät vaaranna pysymistä hintavakauden tavoitteessa.

Kun tarkastelee kuluneiden kahden vuoden kehitystä, voi todeta, että euron alkutaival on ollut menestys monella mittarilla mitattuna.

Huolimatta öljyn kallistumisesta ja euron ulkoisen arvon heikkenemisestä euro on säilyttänyt ostovoimansa varsin hyvin. Euroalueen kuluttajahinnat nousivat keskimäärin 1.1% vuonna 1999 ja 2.4% vuonna 2000 eli tuhannella eurolla saa edelleen ostetuksi jokseenkin yhtä paljon tavaroita ja palveluja kuin tammikuussa 1999. Lisäksi rahoitusmarkkinainformaatiosta voi päätellä, että Euroopan keskuspankin uskotaan kykenevän pitämään euroalueen kuluttajahinnat vakaina myös tulevaisuudessa. Erityisesti pitkien markkinakorkojen varsin vakaa kehitys kuluneen vuoden aikana viittaa siihen, että markkinavoimien usko Euroopan keskuspankin haluun ja kykyyn pitää kiinni hintavakaustavoitteestaan on vahva.

Lisäksi yhteiseen rahaan ja rahapolitiikkaan siirtyminen on sujunut teknisesti hyvin. Tavoitteidensa saavuttamiseksi kaikilla kehittyneillä keskuspankeilla on käytettävissään joukko rahapolitiikan välineitä: rahoitusoperaatioiden avulla turvataan pankkijärjestelmän maksuvalmius, säädellään korkoja ja viestitään rahapolitiikan yleislinjasta; maksuvalmiusjärjestelmän avulla säädellään pankkijärjestelmän yön yli –likviditeettiä; vähimmäisvarantojärjestelmän avulla tasoitetaan keskuspankkirahan kysyntää ja rahamarkkinakorkojen liikkeitä; maksujärjestelmän avulla siirretään suuria maksuja. Koska eurojärjestelmä on 12 kansallisen keskuspankin ja Euroopan keskuspankin muodostama yhteenliittymä, jossa päätökset tehdään keskitetysti, mutta useimmat operaatiot toteutetaan hajautetusti, vaihtelevien kansallisten välineistöjen pohjalta piti luoda yhtenäinen välineistö eurojärjestelmän käyttöön. Työ osoittautui vaativaksi ja aikataulu tiukaksi. Tästä huolimatta, kun markkinat 4.1.1999 avautuivat, voitiin todeta, että kaikki oli kunnossa. Kuluneiden reilun kahden vuoden aikana välineistö on toiminut moitteettomasti, mikä on varmasti osaltaan lisännyt luottamusta euroon ja eurojärjestelmän toimintakykyyn.

Käyttöönottonsa jälkeen euron ulkoinen arvo on heilahdellut aikalailla suhteessa maailman muihin päävaluuttoihin. Tällä hetkellä euron dollarikurssi on yli 20% ja jenikurssi noin 16% halvempi kuin tammikuussa 1999. Painotetuista keskikursseista muodostetun valuuttakorin suhteen euro on

heikentynyt noin 10%. Vaikka euron ulkoisen arvon muutokset ovat olleet varsin suuria, ne eivät ole huolestuttavia euroalueen vakaan kehityksen kannalta. Tähän nähden euron kurssikehitys on ollut suhteettoman suuren kiinnostuksen kohteena. Euro kelluu ja sen ulkoinen arvo suhteessa muiden maiden valuuttoihin määräytyy valuuttamarkkinoilla kysynnän ja tarjonnan mukaan – joskus varsin järjettömäntuntuisekikin. Koska ulkomaankaupan osuus euroalueen bruttokansantuotteesta on kuitenkin melko pieni¹, euron sisäisen arvon eli euroalueen hintatason vakaus on kansalaisten kannalta olennaisesti euron ulkoisen arvon vakautta tärkeämpi tavoite.

Kuluneiden kahden vuoden kehityksen perusteella on mahdoton arvioida, onko euron ulkoisen arvon vaihtelu ollut poikkeuksellisen suurta tai mikä on euron tasapainokurssi. Tällä hetkellä vaikuttaa kuitenkin siltä, että euron dollari- ja jenikurssien kehitys on heijastanut pikemminkin Yhdysvaltain ja Japanin talouksien tasapainottomuutta ja valuuttakauppiaiden käsityksiä näiden tasapainottomuuksien purkautumisesta kuin euroalueen talouden heikkoutta. Yhdysvalloissa talouden ylikuumenemista on seurannut talouden toimeliaisuuden jyrkkä lasku ja sikäläisen liittovaltion keskuspankin roima korkoelvytys. Japanissa talouskasvu on ollut lähes pysähdyksissä jo usean vuoden ajan huolimatta Japanin keskuspankin nollakorkopolitiikasta, minkä lisäksi talouden rakenteelliset ongelmat odottavat edelleen kestävää ratkaisua. Sen sijaan euroalueen talous on kasvanut ja näyttää myös lähivuosina kasvavan varsin tasaisesti ja luottamus Euroopan keskuspankin haluun ja kykyyn pitää kuluttajahintainflaatio kurissa on vahva. Lisäksi monissa euroalueen maissa käynnissä olevat talouden rakenteiden uudistusohjelmat parantavat talouden kasvuedellytyksiä koko euroalueella.

Euroseteleiden ja –kolikoiden käyttöönotto on pitkän tien johdonmukainen päätepiste

Kansalaisten kannalta talous- ja rahaliittoon siirtymisen konkreettisin vaihe alkaa 1.1.2002, kun uusia euroseteleitä ja –kolikoita aletaan laskea liikkeeseen. Ensi vuoden alusta alkaen seitsemän euroseteliä ja kahdeksan eurokolikkoa ovat laillisia maksuvälineitä Belgiassa, Saksassa, Kreikassa, Espanjassa, Ranskassa, Irlannissa, Italiassa, Luxemburgissa, Alankomaissa, Itävallassa, Portugalissa ja Suomessa eli kaikissa euroalueen kahdessatoista jäsenmaassa. Markkasetelit ja -kolikot hyväksytään Suomessa maksuvälineinä 28.2.2002 kello 24 saakka, minkä jälkeen euron käyttöön ottaneiden jäsenvaltioiden kansalliset rahat lakkaavat olemasta laillisia maksuvälineitä ja euroseteleistä ja –kolikoista tulee ainoa käypä raha kaikkialla euroalueella. Liikepankit ovat velvollisia vaihtamaan markkaseteleitä ja –kolikoita euroseteleiksi ja –kolikoiksi kiinteään muuntokurssiin ainakin rinnakkaiskäytön ajan. Vielä 10 vuoden ajan tämän jälkeenkin markkoja voi vaihtaa euroiksi maksutta Suomen Pankissa.

Uuden yhteisen rahan lanseeraaminen on ollut pitkä ja vaativa prosessi, joka huipentuu uusien seteleiden ja kolikoiden käyttöönottoon. Jotta siirtyminen eurojen käyttöön sujuisi juohevasti, käyttöönoton toteutuksesta on varauduttu jakamaan tietoa laajalla rintamalla. Suomen virallisesta eurotiedotuksesta vastaavat valtiovarainministeriö, Euroopan unioni, Kuluttajavirasto ja Suomen Pankki. Oman kansallisen tiedotuskampanjankampanjan ohella tärkeä osa Suomen Pankin eurotiedotusta on Euroopan keskuspankin ja euroalueen kansallisten keskuspankkien yhteinen Euro 2002 –tiedotuskampanja. Sekä Suomen Pankin oma että yleiseurooppalainen Euro 2002 –kampanja keskittyvät uusien eurosetelien ja –kolikoiden esittelyyn.

¹ Vuonna 2000 euroalueen ulkopuolisiin maihin suuntautuvan viennin osuus euroalueen bruttokansantuotteesta oli kauppatalaselukujen mukaan 15.7% ja vaihtotalaselukujen mukaan 19.3%. Yhdysvalloissa viennin osuus bruttokansantuotteesta oli bruttokansantuotelukujen mukaan 11.0% vuonna 2000.

Suomen Pankin eurotiedotuskampanjoiden pääaiheet ovat

- euroseteleiden ja –kolikoiden ulkoasu, kuten värit ja mitat,
- aitoustekijät, joiden avulla aidon eurosetelin tai –kolikon erottaa väärästä,
- rahojen arvot, jotka poikkeavat markkaseteleiden ja –kolikoiden arvoista ja
- käyttöönottoon liittyvät yleiset järjestelyt.

Suomen Pankki pyrkii kampanjoillaan tiedottamaan euroseteleistä ja –kolikoista suurelle yleisölle ylipäättään mutta etenkin ammattiryhmille, jotka käsittelevät käteisrahaa työkseen tai pystyvät tehokkaasti levittämään tietoa uudesta rahasta. Tiedotuskampanjat jakautuvat useisiin rinnakkain toimeenpantaviin osa-alueisiin ja kampanjoiden toteutuksessa ja jaettavassa kampanjamateriaalissa on pyritty ottamaan huomioon myös erityisryhmien kuten koululaisten, näkö- ja kuulovammaisten sekä vanhusten erityistarpeet.

Sekä Suomen Pankin oman että yleiseurooppalaisen Euro 2002 –kampanjan keskeisimpänä tavoitteena on tutustuttaa kansalaiset eurorahojen ulkonäköön ja erityisesti niiden aitouden varmistaviin yksityiskohtiin sekä liikkeellelaskun aikatauluun. Juoheva siirtyminen markkaseteleistä ja –kolikoista euroseteleihin ja –kolikoihin edellyttää, että kansalaiset voivat luottaa omaan kykyynsä tunnistaa oikea euroseteli tai –kolikko, kun pitävät sellaista ensimmäisen kerran kädessään. Tällainen luottamus pitäisi pystyä eurotiedotuskampanjoiden avulla luomaan. Tämä tulee olemaan keskeisin kriteeri, kun kampanjoiden onnistumista jälkikäteen arvioidaan.